

SMULKIOSIOS MOTORIKOS ĮTAKA VAIKO BRANDUMUI

„Jei kaskart brisime per pievą ta pačia vagele, išminsime taką“. Kažkas panašaus vyksta ir naujagimio galvutėje. Smegenyse formuojasi sritys, atsakingos už galūnių valdymą, skonio jutimą, klausą, regą, kalbos suvokimą ir t. t. Kuo įvairesnė vaiko patirtis, tuo daugiau jungčių užsimezga, taigi vyksta mažo žmogučio brendimas.

M. Kolcova (1989) teigia, kad vaikas pradeda kalbėti tada, kai smulkioji motorika pasiekia atitinkamą išsivystymo lygį. Todėl būtina ikimokyklinio amžiaus vaikų veiklose kasdien atlikti smulkiųjų judesių tobulinimo pratimus, o rankų pirštų mankšteles derinti su kalbos ugdymo užduotimis.

Intensyvūs pirštų judesiai netiesiogiai aktyvina kalbinės motorikos vystymąsi. Tam ypač svarbūs pirmieji penkeri vaiko metai.

Veikla, tobulinanti smulkiąją ir bendrąją motoriką

Vaiko amžius	Žaidimai, ugdantys vaiko gebėjimus
Kūdikystė	<p>daiktų siekimas, laikymas, sukinėjimas, kratymas</p> <p>„Smėlio, pupų, makaronų“ ėmimas sauja, sėmimas su šaukšteliu ir dėjimas į indą. Imkite vis mažesnius daiktus (ryžius, perlines kruopas ir pan.), mažinkite ir indą į kurį vaikui reikia sudėti pasemtus daiktus. Prižiūrėkite vaiką, žaiskite kartu.</p>
12–15 mėn.	<p>Žaislų stūmimas. Pasirinkite specialius žaislus su ratukais arba nesunkius minkštus žaisliukus. Ištarkite: „Vienas, du, trys, stumk.“ Ir pastumkite vieną iš žaislų. Vėl skaičiuokite iki trijų ir paraginkite mažylį stumti: „Vienas, du, trys, stumk.“</p> <p>„Kumštelis“. Įdėkite mažylio rankutę į savo ranką ir sulenkite jo pirštukus. Suspauskite kumštį. Kai kumštelį išskleisite, pakutenkite pirštais jo delniuką, pabučiuokite jo pirštukus. Galite sakyti trumpą ketureilį.</p> <p>„Viru viru košę“. Paimkite vaiko smilių ir ant savo rankos delno „virkite košę“, „vaišinkite“ kitus piršus. Kartokite žaidimą „virdami košę“ mažylio delnelyje, lenkite likusius pirštukus „vaišindami“ ir piršteliais pabėgiokite po krūtinę „nešdami vandenėlį“.</p> <p>„Ku-kū“. Nupieškite žymekliu veidelį ant vaiko nykščio ir paslėpkite po kitais pirštais. Pasirodžiusį nykštį pasveikinkite: „Ku-kū“. Delniuke priklijuokite lipduką ar nupieškite veiduką. Sugniaužiate kumštuką, po to ištiesiate sakydami ku-kū (kartokite keletą kartų)</p> <p>„Mesk kamuoliuką“. Suėmę vaiko rankutę, padėkite jam mesti kamuoliuką. (Girkite kai meta). Galima mesti maišelį su akmenukais ar kitą garsą skleidžiantį daiktą.</p> <p>„Garso išgavimas“ gerai uždarytą metalinę dėžutę (su pupom, ryžiais, žirniais ir pan.) mokykite judinti ir išgauti garsą. Imkite žaislus, kurie skleidžia garsą ir suspauskite juos su vaiko rankytėmis, leiskite jam pačiam pakartoti.</p> <p>„Gydu gydu kačiutes“ (ir kt. žaidinimai) mokykite vaiką atlikti judesius, ploti .</p> <p>„Manipuliavimas“. Su vaiko rankute traukite, suduokite, paspauskite rankenėles, mygtukus, klavišus ir pan. garsus skleidžiančius daiktus ar muzikinius žaislus.</p> <p>„Išimti daiktą iš indelio (dėžutės)“. Pradėkite nuo vaiko mėgstamų produktų, po to pereikite prie nevalgomų daiktų išėmimo iš indelių ar dėžučių. Prižiūrėkite vaiką.</p>

<p>15–18 mėn.</p>	<p>„Vardai“. Paimkite mažylio ranką į savo delną ir dėkite ant daikto, tardami jo vardą, pavyzdžiui, „stalas“, „kėdė“, „dėžė“ ir t. t. Bandykite tai daryti rodydami ir piršteliu.</p> <p>„Statybos“. Statykite kaladėles vieną ant kitos. Griaukite ir vėl statykite. Pagirkite mažylį kaskart, kai jis pastatys vieną kaladėlę ant kitos.</p> <p>„Kištukai“ mokyti įstatyti kištukus ar pagaliukus lentoje su skylutėmis.</p> <p>„Ridinėjimas“. Atsisėskite su vaiku ant grindų vienas priešais kitą. Pašaukite jį vardu ir paridenkite jam kamuoliuką. Raginkite mažylį ridenti kamuolį atgal. Nuolat pagirkite.</p> <p>„Cypu cypu kud kud kuda“. Pasodinkite mažylį sau ant kelių ir judinkite pirštukus pagal eilėrašį: Labas rytas, ponias višta (<i>triname vaiko delniukus vienas į kitą</i>), Kiek vaikučių tu turi? Dešimt, ponias, aš turiu (<i>pakeliame 10 vaiko pirštukų</i>), geltonpūkių – keturi (<i>nulenkiame keturis vienos vaiko rankytės pirštukus, nykštį iškelkime</i>), rudaplaukių – keturi (<i>nuleiskime kitos rankos keturis pirštukus, nykštį iškelkime</i>), o kanapėtų ir raibų – tik du mažai (<i>palieskime iškeltus nykščius</i>). Ak, kaip juos aš myliu (<i>pabučiuokite nykščius</i>).</p> <p>„Mėgdžiojimas“. Mokykite mėgdžioti kito vaiko atliekamus judesius (liesti galvą, kojų pirštus, lenkti galvą, suktis aplinkui ir t. t.). Panaudokite muziką.</p> <p>„Piramidė“. Sudėti žaislą iš atskirų žiedų ant stovėlio.</p>
<p>18–24 mėn.</p>	<p>„Aukštai – žemai“. Dainuokite dainelę ir atlikite veiksmus. Pakelk rankytes aukštai aukštai. Suplok rankytėm linksmi linksmi. Nuleisk rankytes žemai žemai. Suplok rankytėm stipriai stipriai.</p> <p>„Žurnalistai“. Priklijuokite lipnia juosta vaiko nuotrauką arba paveikslėlį su mėgstamu daiktu (katyte, puodeliu, šuniuku ar pan.) seno žurnalo paskutiniuose puslapiuose. Kartu su mažyliu ieškokite jo, versdami puslapį po puslapio. Leiskite mažyliui sugriebti puslapį, jį versti. (Įvertinkite, kad žurnalas gali būti suplėšytas.) Pasidžiaukite kartu rastu paveikslėliu.</p> <p>„Šeimininkas(-ė)“. Paruoškite kartu skanėstą. Paimkite du bananus (ar kitus vaiko mėgstamus vaisius). Vienas bananas – jums, kitas – mažyliui, veiksmus atliekame kartu su mažyliu. Aš lupu ir tu lupi (<i>nulupame bananus</i>). Aš pjaunu ir tu pjauni (<i>pjaustome vienkartiniais plastmasiniais peiliukais</i>). Aš smeigiu ir tu smeigi (<i>į griežinėlius smeigiame dantų kraštuką</i>). Aš valgau ir tu valgai (<i>imame po vieną banano griežinėlių</i>).</p> <p>„Pagalbininkas“. Paberkite ant žemės įvairių saugių daiktų, nedidelių žaislų (šaukšteliai, kaladėlės, konstruktorius detalės, sagos ir pan.). Pradėkite juos rinkti į dėžutes. Pasikvieskite mažylį į pagalbą. Pagirkite už kiekvieną pakeltą daiktą. Galite duoti rūšiuoti drabužius (tėtės, mamos, tavo) ar nedūžtančius indus. Užduotį atlikti tik prižiūrint vaiką.</p> <p>„Pasipuoškime“. Surinkite įvairius drabužius – skrybėles, kepures, šalikus, pirštines, batus. Pasirinkite vieną iš drabužių ir matuokitės. Savo veiksmus komentуйте. Paraginkite vaiką atlikti tuos pačius veiksmus. Padėkite jam surasti tinkamą žodį.</p> <p>„Kapitonai“. Į vonią įmeskite porą įvairaus dydžio kempinių, plūduriuojančių žaisliukų. Išspauskime vandenį iš kempinės. Nuplaukime kempinę žaisliuką, numazgokime mažylio rankutes. Paraginkime vaiką jus mėgdžioti.</p> <p>„Stumia mašiną, ridena kamuolį“. Iš kartono gabalo padarykite nuokalnę ir duokite ridenti kamuolį arba nustumti mašinėlę. Skatinkite vaiką, kad pats statytų nuokalnę (parodykite kaip tai daroma).</p>

	<p>„Pieškite“ kreida, flomasteriais, žymekliais, vandeniniais dažais skatinkite vaiką braižyti. Galima piešti ir pirščiukais. Palaipsniui mažinti lapo dydį, kad vaikas tilptų į vis mažesnę lapo erdvę. „Pieškite apskritimus“ vaiko rankomis ore, po to prašykite tai padaryti popieriaus lape su dažais.</p> <p>„Suverkite karolius“. Imkite pradžioj dideles kaladėles su skylutėmis ir verkite lazdelę su virvele, vėliau pereikite prie apvalių detalių ir tik dar vėliau imkite mažesnes detales vėrimui.</p>
<p>24–30 mėn.</p>	<p>„Akmenėliai“. Eidami pasivaikščioti, pasiimkite indą akmenėliams sudėti. Rinkite didelius, nelygius, duriančius akmenėlius. Parsinešę akmenėlius, juos kartu su mažyliu nuplaukite ir atidžiai kiekvieną apžiūrėkite, surūšiuokite pagal spalvą, dydį, formą.</p> <p>„Kaštonai, gilės, kankorėžiai“. Rinkite gamtinę medžiagą, o grįžę iš pasivaikščiojimo rūšiuokite surinktus daiktus, skaičiuokite, dėliokite į indelius, dėžutes“</p> <p>Autobusas“. Rankas suspauskite į kumščius ir deklamuokite: Rieda gelsvas autobusas. Visi ratai greitai sukasi (<i>paridenkite kumštį per kumštį</i>). Štai kita stotelė. Durys atsidaro (<i>kumščius išskleiskite ir vėl sugniaužkite</i>). Kartokite eilėrašį iš naujo, padėdami vaikui atlikti pirštų judesius arba ragindami jus mėgdžioti.</p> <p>„Pelytės“. Deklamuokite eilėraštką ir atlikite veiksmus. Penkios pelytės išėjo pažaisti (<i>ištieskime rankas į priekį atverstais delnais į viršų</i>). Storulis katinas iššoko (<i>išskėskime pirštus pamėgdžiodami katino letenas su nagais</i>), pelytės vos negavo šoko (<i>delnus suglaudžiame</i>). Ir tik keturios beliko (<i>ištieskime rankas į priekį atverstais delnais, galima užlenkti nykščius į vidų</i>). Kartokime šį eilėraštką, kaskart mažindami pelyčių skaičių (<i>užlenkdami pirštukus</i>).</p> <p>„Kartu skaitykite“. Leiskite vaikui vartyti knygeles, ieškokite paveikslėlių, daiktų. Įvertinkite, kad vaikas gali įplėšti knygos puslapius, todėl imkite knyga storesniais lapais.</p> <p>„Pagalbininkas“. Mokykite vaiką susirinkti žaislus, valyti dulkes, sudėti skalbinius, pakloti lovą ir pan.</p>
<p>30-36 mėn.</p>	<p>Rūšiavimas. Atsisėskite su mažyliu ant grindų ir paberkite prieš save žaislus. Rūšiuokite daiktus pagal spalvą, dydį, formą ir sudėkite juos į krūveles (į dėžes, krepšelius).</p> <p>„Sumuštiniai“. Pasiruoškite reikiamus produktus: dvi duonos riekes, riešutų sviestą, džemą ar uogienę. Leiskite vaikui atidaryti uogienės stiklainį, peiliu imti sviestą ir jį tepti, šaukšteliu semti džemą ir jį dėti ant riekelės. Paskanaukite paruoštų sumuštinių ir nuoširdžiai pasidžiaukite. Parinkite tokius maisto produktus, kuriems vaikas nėra alergiškas.</p> <p>„Krepšininkai“. Panaudokime skalbinių krepšius ir pažaiskime „krepšinių“. Mėginkime įmesti į krepšį skirtingus daiktus, žaislus. Padėkite krepšį pakankamai arti vaiko, kad jam pasisektų įmesti. Būtina taisyklė: mesti galima tik po vieną daiktą. Žaidimui galite naudoti skirtingo dydžio kamuoliukus ir juos bandyti pataikyti į skirtingo dydžio dėžutes.</p> <p>„Dainuokite ir žygiuokite pagal muziką“. Atlikite veiksmus pagal muziką, naudokite daiktus, kuriais galima mušti ritmą (lazdeles, būgnelius ir t. t.).</p> <p>„Padaryk kaip prašau“ (prašau sėsti, prašau stoti, prašau pakelti ranką, prašau paliesti nosį ir t. t.).</p> <p>„Pasuk“. Leiskite vaikui sukinėti dideles veržles ir varžtus iš plastmasės</p> <p>„Bokštas“. Statykite bokštus iš 5-6 kaladėlių, kad pasiektų žvaigždę, kuri</p>

	<p>prikljuota tame aukštyje prie sienos. Galima statyti bokštą iš kempinių, dėžučių, knygų ir pan.</p> <p>„Kiaušiniai“. Iš plastilino, molio, modelino, kinetinio smėlio ir pan. formuojami rutuliukai tarp rankų arba viena ranka ant stalo. Padaryti „kiaušiniai“ dedami į paruoštą „lizdelį“.</p> <p>„Statybininkas“. Kala pagaliukus į skylutes su plaktuku</p>
36-48mėn.	<p>„Statybininkas“. Smėlio dėžėje kasti, statyti pilį, prikrauti mašiną smėlio, nuvežti ir t. t. Galima panaudoti smėlį ir namų sąlygomis (kokiame nors didesniame inde su smulkiais daiktais ar žaislais (paslėpti, surasti, piešti smėlyje ir pan.).</p> <p>Šokinėkite per virvutę, čiuožkite čiuožynėse ir pan.</p> <p>„Išvyniokite paslėptus daiktus“ folijoje ar spalvotame popieriuje, kad vaikas galėtų surasti daiktą.</p> <p>„Ardykite ir sudėkite“ surenkamus žaislus iš detalių (bokštus, įvairias mašinėles iš plastmasės ir pan.)</p> <p>„Atsekite ir užsekite“ juosteles, spaustukus, ant storesnio kartono skalbinių segtukus ir pan.)</p> <p>„Puzzle“ rinkimas (medinių ar kartoninių didesnių detalių).</p> <p>„Atsargiai paimk“. Su žnyplėmis prašoma vaiko paimti vatos gniužulėlį, perkelti iš dėžutės į dėžutę, su pincetu paimti pupelę, žirną ir pan.</p> <p>„Kirpkite“. Kirpti juostas su žirkklėmis</p> <p>„Futbolininkas“. Spirkite arba paridenkite vaikui kamuolį, kad jis galėtų jums atspirti.</p> <p>„Sugauk“. Meskite vaikui balioną, kad jį sugautų. Po to balioną pakeiskite lengvu kamuoliu ir vis didinkite atstumą nuo savęs prašydami, kad vaikas pagautų metamą kamuolį.</p> <p>„Apvedžiok“. Duokite vaikui trikampio, kvadrato, skritulio šablonus ir rodykite kaip juos prilaikant apvesti šablonus. Pieškite šias figūras smėlyje, ore, vandenyje ir pan.</p>
48-60 mėn.	<p>„Keliai, garažai“ tieskite kelius, statykite garažus, kad vaikas galėtų jais važiuoti, apvažiuotų medžių alėją ir pan.</p> <p>„Pieškite, spalvinkite, kirpkite“</p> <p>„Mesk, mušk, gaudyk“. Vaikas kamuolį meta į žemę ar sieną ir atšokusį pagauna abiem rankom. Mokome vaiką mušinėti kamuolį į žemę.</p> <p>„Skulptorius“. Vaikas lipdo iš plastilino, molio, modelino ar kinetinio smėlio įvairias formas ir sujungia jas kartu į lipdinį (stalą, kėdę, besmegenį, žmogeliuką ir pan.).</p> <p>„Kirpk pagal liniją“. Pirmiausia vaikas mokomas nukirpti kvadrato kampus, po to bandoma iškirpti skritulį, storas linijas nupiešti ir tegul vaikas kerpa per tas linijas. Tegul vaikas kerpa švelniai apvalias formas (nupieškite širdutę, „medžio kontūrus“ ir parodykite kaip tas formas iškirpti).</p> <p>„Atsuk“. Vaikas mokomas užsukti, o po to atsukti indelio dangtelį, o kad būtų smagiau į indelį galima paslėpti kokį daiktą ar skanėstą.</p> <p>„Dailininkas“. Leiskite vaikui užsimerkti ir nupiešti ant popieriaus lapo keverzonę. Atsimerkus iš tos keverzonės padaryti galvą, stogą ir kt. daiktą. Nupieštą jūsų daikto kontūrą vaikas gali iškljuoti suplėšytais ar susikarpytais popieriaus gabalėliais (pats susiplėšo arba prisikarpo). Galime panaudoti senų žurnalų spalvotus lapus.</p> <p>„Labas“. Vaikas išskečia pirštus ir nykščiu paliečia kiekvieną pirštuką ir panašūs žaidimai.</p> <p>„Iškirpk“. Duodame vaikui užduotį iš žurnalo ar katalogo iškirpti paveikslėlius (turėtų labai nedaug nukrypti nuo kontūro). Panaudokite parduotuvių reklaminius bukletus.</p>

Mokykime padrožti pieštuką, kopijuoti linijas, elementus, raideles, išplėsti iš popieriaus lapo paprastą formą (kamuolį, širdį, medžio lapą ir pan.) ir sudėtingesnes figūras (gyvūną, medį, lėlę ir pan.). Imkite plonesnį popierių, kad plėšyti būtų lengviau.
--

Pakankamai išlavinta smulkioji motorika, jutimai, erdvės ir krypties suvokimas padės sėkmingai išmokti skaityti ir rašyti. Todėl vaikų bendrosios ir smulkiosios motorikos ugdymas yra viena svarbiausių brandumo mokyklai dalių. Galima padėti vaikams bręsti ir ugdytis, pasiūlant smagių ir įdomių žaidimų, o tam padės įvairūs žaidimai. Ši veikla padės tobulėti vaiko pažintinei, motorinei bei kalbinei raidai.

Bendra veikla su tėveliais ar globėjais padės įveikti stresą, valdyti emocijas ir skatins socialinę vaiko brandą

Siūloma literatūra:

1. „Bitė ritė“
2. „Vėjas ir plunksnelės“
3. Rauckis J. Ikimokyklinio amžiaus vaikų judrieji žaidimai lauke
4. Musteikienė G. Žaidimai rankų pirštams mankštinti

Parengė Plungės raj. PPT specialioji pedagogė metodininkė Jūratė Karalienė